

Sygn. akt VI ACa 812/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lipca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA Ewa Stefańska

Sędziowie: SA Małgorzata Kuracka

SA Agata Zając (spr.)

Protokolant: Izabela Nowak

po rozpoznaniu w dniu 14 lipca 2016 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa (...) W.

przeciwko J. Ł.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 17 lutego 2015 r.

sygn. akt XX GC 161/14

I. oddała apelację;

II. zasądza od J. Ł. na rzecz (...) W. kwotę 2 700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 812/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 8 lipca 2011 r. (...) W. wniosło o zasądzenie od pozwanej J. Ł. kwoty 494.012,92 zł wraz z ustawowymi odsetkami od daty wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Powód wskazał, że dysponuje prawomocnym tytułem wykonawczym przeciwko spółce (...) sp. z o.o. – wyrokiem zasądającym należność z tytułu zaległości czynszowych za najem lokalu użytkowego, postępowanie egzekucyjne wszczęte przeciwko spółce zostało umorzone 7 kwietnia 2011 r. z powodu bezskuteczności egzekucji, zaś w okresie powstania zobowiązania pozwana była jedynym członkiem zarządu Spółki.

W dniu 25 lipca 2011 r. Sąd Okręgowy wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym.

Pozwana J. Ł. wniosła sprzeciw od nakazu zapłaty wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu, domagając się odrzucenia pozwu, ewentualnie oddalenia powództwa i zasądzenia kosztów procesu. Pozwana podniosła, że:

- o roszczeniu powoda prawomocnie orzekł Sąd Okręgowy w W. w sprawie I C 1565/05, gdyż zachodzi podmiotowa i przedmiotowa tożsamość przedmiotu sprawy, tj. zarzutu potrącenia zgłoszonego w sprawie I C 1565/05 i żądania pozwu w sprawie niniejszej,

- brak związku przyczynowego między prowadzeniem spraw spółki przez pozwaną a szkodą powoda, gdyż od marca 2003 r. umowa najmu została rozwiązana, nie było podstaw do obciążania Spółki należnościami czynszowymi, ponadto Gmina winna dokonać rozliczenia nakładów poniesionych na przedmiot najmu po rozwiązaniu umowy, o co wielokrotnie zwracała się pozwana;

- na mocy umowy przelewu wierzytelności z dnia 4 grudnia 2003 r. pozwana nabyła od najemcy – (...) sp. z o.o. – wierzytelność w stosunku do (...) W. i wezwała Gminę do zapłaty kwoty 1 282 384 zł jako rozliczenie nakładów, powód miał możliwość potrącenia należnych mu kwot z wierzytelnością pozwanej na zasadzie art. 513 § 2 k.c. - tymczasem powód zapłacił pozwanej całą zasądzoną kwotę, pozbawiając się tym samym możliwości zaspokojenia swych wierzytelności względem Spółki.

Pismem z dnia 12 marca 2014 r. powód ograniczył roszczenie do kwoty 10 957,60 zł z odsetkami od dnia wniesienia pozwu.

Postanowieniem z dnia 28 marca 2014 r. Sąd Okręgowy umorzył postępowanie w sprawie ponad kwotę 109.957,60 zł i orzekł o zwrocie kwoty 9 601,50 zł ze Skarbu Państwa, tytułem połowy opłaty od cofniętego pozwu.

Na rozprawie w dniu 3 lutego 2015 r. pełnomocnik pozwanej cofnął wniosek o odrzucenie pozwu, wskazał, iż powód wpłacił pozwanej kwotę 737.118,38 zł, która to kwota obejmowana odsetki i koszty procesu w sprawie I C 1565/05 z tytułu nakładów na lokal i podniósł, że powód mógł dokonać wówczas potrącenia z wierzytelnością spółki, ponadto powód nie wykazał bezskuteczności egzekucji. Zdaniem pozwanej nie było też podstaw, aby zgłaszać wniosek o upadłość, albowiem Spółka posiadała wierzytelności z tytułu zwrotu nakładów, a majątek przekraczał zobowiązania.

Wyrokiem z dnia 17 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od pozwanej J. Ł. na rzecz powoda (...) W. kwotę 109.957,60 zł i zniósł wzajemnie koszty procesu między stronami.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

(...) sp. z o.o. w W. łączyła z (...) W. umowa najmu lokalu użytkowego, znajdującego się w W., przy ul. (...).

Wyrokiem zaocznym z dnia 27 czerwca 2003 r. wydanym przez Sąd Okręgowy w W. w sprawie XX GC 572/03 zasądzono od (...) sp. z o.o. na rzecz (...) W. kwotę 297 718,14 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. Roszczenie wynikało z zaległości czynszowych do dnia 28 lutego 2003 r.

J. Ł. pozostała członkiem zarządu spółki (...) sp. z o.o. do dnia 2 grudnia 2003 r.

Pozwem z dnia 4 sierpnia 2005 r. J. Ł. wniosła o zasądzenie od (...) W. kwoty 1 282 348 zł. Wyrokiem z dnia 29 października 2007 r. wydanym w sprawie o sygn. akt I C 1565/05 Sąd Okręgowy w W. zasądził od (...) W. na rzecz J. Ł. kwotę 623 561,80 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 lutego 2007 r. do dnia zapłaty z tytułu rozliczeń nakładów na nieruchomości dokonanych przez spółkę (...). J. Ł. nabyła tę wierzytelność na podstawie umowy cesji z dnia 4 grudnia 2003 r. od spółki (...). W toku procesu przedstawiona została do potrącenia przez (...) W. wierzytelność wynikająca z wyroku Sądu Okręgowego w W. w sprawie o sygn. akt XX GC 572/03.

(...) W. w dniu 2 września 2008 r. zapłaciło J. Ł. kwotę 737 118,38 zł tytułem roszczenia głównego, odsetek i kosztów procesu w sprawie o sygn. akt I C 1565/05.

Wyrokiem zaocznym z dnia 26 kwietnia 2010 r. w sprawie o sygn. akt XX GC 127/10 Sąd Okręgowy w W. zasądził od (...) sp. z o.o. w W. na rzecz powoda (...) W. kwotę 463 364,27 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 stycznia 2010 r. do dnia zapłaty oraz koszty procesu w kwocie 30 386 zł, z tytułu wynagrodzenia za bezpodstawne zajmowanie

lokalu przez spółkę (...) sp. z o.o. w okresie od 10 marca 2003 r. do dnia 31 grudnia 2009 r. Pozew złożony został w dniu 27 stycznia 2010 r. W okresie do dnia 2 grudnia 2003 r. zaległości wynosiły 109 957,60 zł.

Wyrok zaoczny z dnia 26 kwietnia 2010 r. został zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Na tej podstawie wszczęte zostało postępowanie egzekucyjne. Postanowieniem z dnia 7 kwietnia 2011 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym (...) umorzył postępowanie egzekucyjne prowadzone z wniosku (...) W. przeciwko (...) sp. z o.o. w W., wobec bezskuteczności egzekucji i ustalił koszty postępowania egzekucyjnego na kwotę 262,65 zł.

Pismem z dnia 24 maja 2011 r. (...) W. wezwało J. Ł. do zapłaty kwoty 494 012,92 zł w terminie 14 dni.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy przywołał treść art. 299 § 1 k.s.h. i wskazał, że przesłankami odpowiedzialności z art. 299 k.s.h. są istnienie określonego zobowiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w czasie, kiedy dana osoba była członkiem zarządu oraz bezskuteczność egzekucji tego zobowiązania wobec spółki niezależnie od tego, czy ta osoba jest nadal członkiem zarządu.

Za bezsporną Sąd Okręgowy uznał okoliczność, że pozwana pozostawała członkiem zarządu spółki (...) do dnia 2 grudnia 2003 r.

Niewątpliwie jest także istnienie wymagalnego zobowiązania spółki (...) w stosunku do (...) W., stwierdzonego prawomocnym wyrokiem zaocznym z dnia 26 kwietnia 2010 r. wydanym w sprawie o sygn. akt XX GC 127/10.

W ocenie Sądu Okręgowego wykazana została także bezskuteczność egzekucji wobec spółki (...) postanowieniem komornika sądowego z dnia 7 kwietnia 2011 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że dla powstania odpowiedzialności opartej na art. 299 k.s.h. nie jest konieczne wyczerpanie przez egzekwującego wierzyciela wszystkich możliwych sposobów egzekucji celem ustalenia, że majątek dłużnika nie wystarcza do zaspokojenia długu. Jak przyjmuje się w orzecznictwie, ustalenie przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h. przesłanki bezskuteczności egzekucji może nastąpić na podstawie każdego dowodu, z którego wynika, że spółka nie ma majątku pozwalającego na zaspokojenie wierzyciela pozywającego członków zarządu (tak uzasadnienie wyroku SN z 14 lutego 2003 r., IV CKN 1779/00, OSNC 2004, Nr 5, poz. 76, wyrok SN z 26 czerwca 2003 r., V CKN 416/01, OSNC 2004, nr 7 - 8, poz. 129).

Sąd Okręgowy podkreślił, że wierzytelność objęta pozewem w sprawie niniejszej jest odrębną wierzytelnością od przedstawionej do potrącenia w toku procesu w sprawie o sygn. akt I C 1565/05, gdyż sprawa o sygn. XX GC 572/03 dotyczyła należności z tytułu czynszu, zaś sprawa XX GC 127/10 odszkodowania za bezumowne korzystanie z lokalu, nie można zatem uznać, iż nastąpiło zaspokojenie przedmiotowego roszczenia na skutek potrącenia.

Zdaniem Sądu Okręgowego nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy kwestia możliwości potrącenia wierzytelności przysługującej powodowi z wierzytelnościami zasądzonymi wyrokiem wydanym w sprawie o sygn. I C 1565/05. Sąd Okręgowy wskazał, że skorzystanie z zarzutu potrącenia jest prawem strony, związanym z szeregiem obowiązków procesowych, takich jak wykazanie istnienia i wymagalności wierzytelności przedstawionej do potrącenia, zaś wierzytelność z tytułu bezumownego korzystania z lokalu była sporna i nie była stwierdzona orzeczeniem sądowym, gdyż wyrok w sprawie XX GC 127/10 zapadł w dniu 26 kwietnia 2010 r. Ponadto stroną w procesie nie była (...) sp. z o.o., lecz J. Ł., która wierzytelność wobec (...) W. z tytułu poniesionych nakładów, nabyła na podstawie cesji. Tym samym zdaniem Sądu Okręgowego brak zgłoszenia przedmiotowej wierzytelności do potrącenia, czy to wobec Spółki (...), czy też w toku procesu w sprawie o sygn. I C 1565/05, lub też na etapie dokonywania zaspokojenia roszczenia J. Ł., stwierdzonego wyrokiem wydanym w sprawie I C 1565/05, nie może powodować ujemnych konsekwencji dla powoda.

Uwzględniając fakt, że pozwana, jak przyznała, była członkiem zarządu Spółki (...) do dnia 2 grudnia 2003 r. Sąd Okręgowy uznał za zasadne roszczenie powoda ograniczone do należności obejmującej okres od 1 lipca do 2 grudnia 2003 r. w wysokości 109 957,60 zł.

Sąd Okręgowy uznał, że do pozwanej należało wykazanie przesłanek zwalniających z odpowiedzialności, jednak pozwana istnienia takich przesłanek nie wykazała, gdyż sam fakt istnienia wzajemnych wierzycelności między Spółką (...) a powodem nie może stanowić o braku przesłanek do ogłoszenia upadłości Spółki.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. wskazując, że pomimo iż powód cofnął pozew na skutek zarzutów pozwanej dotyczących braku jej odpowiedzialności, to jednak pozwana figurowała w Krajowym Rejestrze Sądowym, jak członek zarządu, zatem powód miał uzasadnione prawo przyjmować, iż J. Ł. jest za przedmiotowe zobowiązanie odpowiedzialna, co uzasadnia wzajemne zniesienie kosztów procesu.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniosła pozwana zaskarżając wyrok w całości i wnosząc o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu według norm przewidzianych.

Pozwana zarzuciła:

- błąd w ustaleniach faktycznych, mający wpływ na rozstrzygnięcie, a polegający na przyjęciu, że roszczenie powoda objęte pozwem dotyczyło wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z lokalu przez spółkę za okres od 10 marca 2003 r. do 31 grudnia 2009 r., podczas gdy powód dochodził wynagrodzenia za okres do 10 października 2004 r.;

- naruszenie art. 299 § 1 ksh przez jego błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie w niekwestionowanym przez strony stanie faktycznym, a mianowicie:

- przyjęcie, że pozwana jako były członek zarządu (...) sp. z o.o. ponosi odpowiedzialność za zobowiązania tej spółki, mimo że powód jako wierzyciel zachował bierną postawę i nie podjął w stosownym czasie działań w celu zaspokojenia swojego roszczenia, mimo że istniała taka możliwość

- uznanie, że przepis ten znajdzie zastosowanie w sytuacji, gdy powód zwlekał z wystąpieniem na drogę sądową przez okres 6 lat od powstania zobowiązania z tytułu korzystania z lokalu;

- naruszenie art. 299 § 2 ksh poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że nie zwalnia pozwanej z odpowiedzialności okoliczność, iż w okresie gdy zobowiązania spółki (...) względem powoda z tytułu bezumownego korzystania z lokalu stały się wymagalne spółka (...) posiadała znaczny majątek w postaci wierzycelności względem (...) W. przewyższających wysokość zadłużenia – ze wskazaniem że jest to fakt nie kwestionowany.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny w pełni przyjmuje za własne.

Uzupełniając te ustalenia należy wskazać, że powód wezwał spółkę (...) do zapłaty należności objętej pozwem wniesionym w sprawie XX GC 127/10 pismem z dnia 4 stycznia 2010 r.

Pozew o zasądzenie kwoty 1 282 348 zł jako rozliczenia nakładów dokonanych na wynajmowany lokal przez (...) sp. z o.o. J. Ł. wniosła w dniu 4 sierpnia 2005 r., powołując się na przelew wierzycelności z dnia 4 grudnia 2003 r. (akta sprawy I C 1565/05 Sądu Okręgowego w W.).

W toku postępowania pozwany w dniu 17 maja 2007 r. podniósł zarzut potrącenia kwot wynikających z wyroku Sądu Okręgowego z 27 czerwca 2003 r. w sprawie XX GC 572/03.

O przelewie wierzycelności (...) W. jako dłużnik zostało powiadomione w dniu 15 czerwca 2004 r.

Jedyny podniesiony w apelacji zarzut odnoszący do ustaleń faktycznych dotyczy okresu, za jaki powód dochodził od (...) sp. z o.o. wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania z lokalu.

Z akt sprawy XXGC 127/10 toczącej się przed Sądem Okręgowym w W. wynika jednoznacznie, że żądanie powoda obejmowało wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z lokalu w okresie od 10 marca 2003 r. do 31 grudnia 2009 r.

Tym samym zarzut błędu w ustaleniach faktycznych jest bezzasadny.

Za bezzasadne Sąd Apelacyjny uznał także zarzuty naruszenia art. 299 k.s.h.

W niniejszej sprawie istotną kwestią był rozkład ciężaru dowodu wynikający z art. 299 k.s.h. jako przepisu szczególnego w stosunku do art. 6 k.c.

Zgodnie z art. 299 k.s.h. członkowie zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ponoszą odpowiedzialność deliktową za szkodę w wysokości niewyegzekwowanej od spółki wierzytelności, z ewentualnymi należnościami ubocznymi, spowodowaną bezprawnym, zawinionym niezgłoszeniem przez członków zarządu wniosku o ogłoszenie upadłości spółki i doprowadzenie do sytuacji, w której egzekucja z majątku spółki jest bezskuteczna, co prowadzi do powstania szkody wierzyciela wynikającej z niemożności zaspokojenia jego wierzytelności wobec spółki.

Treść art. 299 § 1 k.s.h. jednoznacznie wskazuje, że powoda obciąża wykazanie istnienia wierzytelności w stosunku do spółki i bezskuteczności egzekucji prowadzonej przeciwko spółce.

W niniejszej sprawie powód wykazał istnienie wierzytelności stwierdzonej prawomocnym wyrokiem zaocznym z dnia 26 kwietnia 2010 r. w sprawie XX GC 127/10 i wykazał bezskuteczność egzekucji załączając postanowienie Komornika o umorzeniu postępowania egzekucyjnego przeciwko Spółce jako bezskutecznej.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 stycznia 2008 r. w sprawie IV CSK 430/07 z regulacji art. 299 k.s.h. wynika na rzecz wierzyciela domniemanie szkody w wysokości niewyegzekwowanego wobec spółki zobowiązania. Domniemany w świetle tej regulacji jest także związek przyczynowy między szkodą wierzyciela a niezłożeniem we właściwym czasie przez członka zarządu wniosku o ogłoszenie upadłości lub podania o wszczęcie postępowania układowego oraz zawinienie przez niego niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości i nieszczęścia postępowania układowego.

Z uwagi na powyższe to na pozwanej spoczywał ciężar wykazania okoliczności prowadzących do zwolnienia z odpowiedzialności, w szczególności przesłanek określonych w art. 299 § 2 k.s.h.: złożenie we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości; nieistnienie podstaw do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości w czasie pełnienia przez pozwaną funkcji członka zarządu; brak zawinienia w niezłożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości; wykazanie, że powód nie uzyskałby w postępowaniu upadłościowym, choćby zostało ono wszczęte we właściwym czasie, zaspokojenia swojej należności ze względu na brak wystarczającego majątku spółki.

Pozwana swoją obronę oparła na zarzucie braku związku przyczynowego między zaniechaniem złożenia wniosku a brakiem zaspokojenia wierzyciela wskazując, że możliwe było zaspokojenie wierzytelności powoda poprzez potrącenie jej z wierzytelnością Spółki (...) wynikającą z rozliczenia nakładów dokonanych na wynajmowany lokal.

Ocena, czy dokonanie takiego potrącenia było możliwe, musi uwzględniać zarówno zaistnienie przesłanek wskazanych w art. 498 k.c., jak i fakt dokonania przelewu wierzytelności spółki (...) na rzecz pozwanej, a w konsekwencji – treść art. 513 § 2 k.c., gdyż z chwilą przelewu jednej z wierzytelności wzajemnych upada przesłanka tożsamości dłużników i wierzycieli obu wierzytelności.

O skuteczności potrącenia wierzytelności objętej przelewem decyduje, zgodnie z art. 513 § 1 k.c., stan istniejący w chwili uzyskania przez dłużnika zawiadomienia o przelewie - dłużnik może dokonać potrącenia swoich wierzytelności

w stosunku do cedenta, które w chwili otrzymania zawiadomienia o przelewie istniały, były wymagalne i zaskarżalne, a więc spełniały przesłanki z art. 498 k.c.

Powód dowiedział się o przelewie wierzytelności z tytułu nakładów, według twierdzeń pozwanej w dniu 16 czerwca 2004 r.

W tej dacie istniała już wierzytelność powoda z tytułu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z przedmiotu najmu obejmująca okres od 10 marca 2003 r. do 15 czerwca 2004 r., jednak nie była to wierzytelność wymagalna. Nie zostało też wykazane, aby w tej dacie była wymagalna wierzytelność spółki (...) z tytułu rozliczenia nakładów.

Obie wierzytelności są bezterminowe, a więc o chwili ich wymagalności decyduje – zgodnie z art. 455 k.c. – aktywność wierzyciela polegająca do wezwaniu do zapłaty.

Powód wezwał spółkę (...) do zapłaty wierzytelności z tytułu bezumownego korzystania z lokalu dopiero pismem z dnia 4 stycznia 2010 r., zatem dopiero po tej dacie wierzytelność ta stała się wymagalna.

Art. 513 § 2 k.c. pozwala dłużnikowi na potrącenie także takich wierzytelności, które stają się wymagalne po uzyskaniu przez dłużnika wiadomości o przelewie, ale nie później, niż wierzytelność objęta cesją.

Oznacza to, że jeżeli w momencie uzyskania wiadomości o przelewie obie wierzytelności istniały, ale nie były wymagalne, co uniemożliwiało złożenie oświadczenia o potrąceniu w tej dacie, potrącenie jest możliwe i może być dokonane po otrzymaniu zawiadomienia o przelewie, jednak wcześniej wymagalna musi się stać wierzytelność wzajemna dłużnika przelanej wierzytelności.

Nie ulega zaś wątpliwości, że wierzytelność objęta przelewem stała się wymagalna wcześniej, niż wierzytelność powoda z tytułu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z lokalu, skoro wyrok w sprawie I C 1565/05 zasądzający na rzecz J. Ł. kwotę 623 561,80 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 lutego 2007 r. Sąd Okręgowy wydał w dniu 29 października 2007 r.

Tym samym ani w toku powyższego postępowania, ani po jego zakończeniu, nie było możliwe dokonanie potrącenia wierzytelności dochodzonej obecnie przez powoda z wierzytelnością nabytą przez pozwaną w drodze cesji.

Powód nie mógł też uzyskać zaspokojenia swojej wierzytelności z majątku spółki w toku prowadzonego przeciwko spółce postępowania egzekucyjnego, gdyż w dacie uzyskania tytułu wykonawczego wierzytelność nabyta przez pozwaną nie wchodziła w skład majątku spółki.

Z uwagi na fakt, że pozwana nie wykazała pozostałych przesłanek wynikających z art. 299 § 2 k.s.h., powództwo o zasądzenie ostatecznie dochodzonej przez powoda kwoty, obejmującej należności powstałe w czasie, gdy pozwana pełniła funkcję członka zarządu spółki, zasługiwało na uwzględnienie.

Mając powyższe na względzie i uznając podniesione w apelacji zarzuty za bezzasadne, na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.